

Norsk RegnskapsStandard 16

Årsberetning

(November 1999, revidert september 2006. Endelig september 2007, revidert juni 2008¹, januar 2010, desember 2011, oktober 2013 og februar 2018)

1. Innledning

Årsberetningen sammen med årsregnskapet utgjør en viktig del av foretakets informasjon til investorer og andre interessegrupper. Ett av formålene med årsberetningen er gjennom tilleggsopplysninger og forklaringer å supplere årsregnskapet som et utgangspunkt for å bedømme foretakets økonomiske verdi. Årsberetningen vektlegger derfor også andre forhold som er viktige for å bedømme foretakets stilling, resultat og risiko. I tillegg til finansiell informasjon vil årsberetningen for eksempel inneholde opplysninger om konkurransemessige forhold, markedsposisjon, miljøforhold, rammebetingelser og fremtidsutsikter.

Regnskapsloven stiller spesifiserte krav til innholdet i årsberetningen. På sentrale punkter legges det opp til at innholdet i årsberetningen bør utvikles over tid og i samsvar med god regnskapsskikk. De generelle lovbestemmelsene vil derfor måtte utfylles med krav gjennom standardsetting.

Minimumskravene er i denne standarden angitt gjennom bruk av «skal» i formuleringen. «Bør»-formuleringer representerer anbefalinger. Det er i denne sammenheng viktig å skille mellom utdypninger av minimumskravene og anbefalinger. Førstnevnte er en del av minimumskravene.

Standarden gjelder for alle foretak som etter regnskapsloven skal avgi årsberetning, herunder norske selskap som utarbeider konsernregnskap og eventuelt selskapsregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS). Standarden gjelder også for små foretak som frivillig velger å avgi årsberetning i samsvar med kravene i regnskapsloven § 3-3a.

¹ Omtale av IAS/IFRS og US GAAP er tatt ut. Bakgrunnen for dette, er at NRS av ressursmessige årsaker ikke ser det som hensiktsmessig å vedlikeholde slik omtale og omtale av forskjeller mot god regnskapsskikk. Det er ikke foretatt revidering av standarden utover dette.

2. Drøftelse

2.1 Begreper og avgrensninger

Med årsberetning menes i denne standarden den redegjørelse som styret og daglig leder etter regnskapsloven er pliktig til å gi sammen med årsregnskapet. Årsregnskapet omfatter resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling, noteopplysninger og eventuelt oppstilling av endringer i egenkapitalen. Normalt vil årsberetning, årsregnskap, revisjonsberetning og eventuell annen informasjon bli samlet i foretakets årsrapport.

Årsberetningen og årsregnskapet utgjør egne informasjonskilder. Dette innebærer at reglene om årsberetningens innhold ikke alene kan oppfylles ved å gi opplysninger i årsregnskapet. Tilsvarende kan ikke reglene om årsregnskapets innhold oppfylles ved å gi opplysningene i årsberetningen. Årsberetningen er ment å være utfyllende i forhold til den informasjonen som gis i årsregnskapet.

Det kan imidlertid være hensiktsmessig at fremstilling av tema som krever betydelig detaljinformasjon holdes på et overordnet eller sammendradd format i årsberetningen, mens selve basisfremstillingen skjer i noter til årsregnskapet eller som en egen presentasjon på annet sted i årsrapporten. Normalt vil tilleggsinformasjon av kvantitativ art til poster i resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling mest hensiktsmessig presenteres som note i årsregnskapet. Årsberetningen skal imidlertid, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.

I den grad det er krav til å gi tilsvarende informasjon i årsberetning og i årsregnskapet, vil en arbeidsdeling mellom de to dokumentene kunne reflekteres gjennom aggregeringsnivået. Ettersom årsberetningsformatet er mer overordnet enn årsregnskapet, vil i noen tilfeller informasjon kunne unnlates i årsberetningen selv om tilsvarende informasjon ikke kan unnlates i årsregnskapet.

For morselskap består årsregnskapet av selskapsregnskap og konsernregnskap. Årsberetningen vil for morselskap primært knyttes til konsernforholdene. Det er konsernet som er den økonomiske enheten og som det er viktig for investorer og andre interessenter å få utfyllende informasjon om. Morselskapets årsberetning vil i betydelig grad også dekke informasjonsbehovet knyttet til datterselskapenes virksomhet. Omfanget av datterselskapenes årsberetninger kan derfor tilpasses informasjonen som er gitt på konsernnivå. Minimumskravene må likevel alltid være oppfylt.

2.2 Norsk regnskapslovgivning

Regnskapsloven stiller i § 3-3a krav til årsberetningens innhold;

- 1) opplysninger om arten av virksomhet og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer (§ 3-3a første ledd)
- 2) rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter (§ 3-3a andre til fjerde ledd)
- 3) redegjørelse for foretakets utsikter. Dersom det i foregående årsberetning eller i årsregnskap er angitt resultatmål eller andre opplysninger om forventet utvikling, skal det opplyses om forventningene er i samsvar med årets resultat, og eventuelle avvik begrunnes (§ 3-3a femte ledd)
- 4) opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko (§ 3-3a sjette ledd)
- 5) bekreftelse eller redegjørelse for fortsatt drift forutsetningen (§ 3-3a sjuende ledd)
- 6) resultatdisponering dersom dette ikke fremgår av årsregnskapet (§ 3-3a åttende ledd)
- 7) opplysninger om arbeidsmiljø (§ 3-3a niende ledd)
- 8) opplysninger om kjønnslikestilling (§3-3a tiende ledd)²
- 9) opplysninger om tiltak for å fremme formålene i likestillings- og diskrimineringsloven når det gjelder etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (§ 3-3a ellefte ledd)³
- 10) opplysninger om forholdet til det ytre miljø (§ 3-3a tolvte ledd)

Regnskapspliktige som er utstedere med verdipapirer notert på regulert marked skal gi opplysninger som nevnt i verdipapirhandelloven § 5-8a.

Regnskapsloven § 3-3b krever redegjørelse om foretaksstyring fra regnskapspliktige som er utstedere med Norge som hjemstat etter verdipapirhandelloven § 5-4 og med verdipapirer notert på regulert marked. Kravet gjelder også allmennaksjeselskaper hvis aksjer bare er notert på en autorisert markedsplass utenfor EØS-området. Redegjørel-

² Lov om likestilling mellom kjønnene oppheves fra og med 31.12.2017. Henvisningen til denne loven i rskl. § 3-3a tiende ledd må fra 01.01.2018 forstås som likestillings- og diskrimineringsloven. Se også fotnote 4.

³ For årsberetningen for regnskapsår avsluttet 31.12.2017 eller tidligere er det tiltak for å fremme formålene i lov om likestilling mellom kjønnene, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering det skal gjøres rede for. Disse lovene erstattes av likestillings- og diskrimineringsloven fra 01.01.2018.

sen om prinsipper og praksis vedrørende foretaksstyring skal gis i årsberetningen eller i et dokument det er henvist til i årsberetningen⁴.

Regnskapsloven § 3-3c krever at store foretak gir en redegjørelse om samfunnsansvar, enten i årsberetningen eller i annet offentlig tilgjengelig dokument som det henvises til i årsberetningen⁵.

Dersom årsrapporten inneholder egne ledelsesrapporter i tillegg til årsregnskapet og årsberetningen (ofte benevnt «Management's Discussion and Analysis» (MD&A)), vil det kunne bli gitt delvis overlappende informasjon i disse rapportene og årsberetningen. Minimumskravene i denne standarden kan ikke lempes. Ved vurderingen av hva årsberetningen skal inneholde utover minimumskravene, er det likevel naturlig at en prøver å oppnå en fornuftig grensedragning i forhold til omtale i andre deler av årsrapporten.

2.3 *Generelle krav til årsberetningen*

Årsberetningen er en redegjørelse fra styret og daglig leder som presenterer og analyserer foretakets utvikling, herunder de faktorer som påvirker resultat og finansiell stilling. Fremstillingen skal hjelpe brukerne til å kunne vurdere foretakets historiske og fremtidige utvikling.

En skal tilstrebe en klar, poengtert og kortfattet presentasjon ved utarbeidelse av årsberetning. Språk og form skal være slik at fremstillingen blir godt tilgjengelig for de ulike brukere av årsrapporten. Fremstillingen skal være balansert og objektiv slik at positive og negative forhold omhandles på samme måte.

Generelle krav til årsberetningen er:

- a) Det skal være konsistens i behandlingen av samme forhold i årsberetning og årsregnskap.
- b) Det skal redegjøres for forholdet dersom utviklingen ikke har vært i overensstemmelse med vesentlige utsagn i tidligere årsberetninger.
- c) Den skal vektlegge vurderinger av kvalitativ art som forklarer forholdstall og annen tallbasert informasjon. Refererte regnskapsmessige tallstørrelser i årsberetningen skal kunne gjenfinnes i årsregnskapet, eventuelt som avstemming i notene.
- d) Ved rapportering av virksomhetsområder bør informasjonen i årsberetningen søkes organisert på samme måte som virksomhetsområdene er behandlet i årsregnskapet.

⁴ Kravene til innhold i redegjørelsen, fremgår av regnskapsloven § 3-3b annet ledd, og blir ikke omtalt nærmere i denne standarden.

⁵ Kravene til innhold i redegjørelsen, fremgår av regnskapsloven § 3-3c første ledd, og blir ikke omtalt nærmere i denne standarden

En dekkende drøftelse av deler av virksomheten kan i spesielle tilfeller gjøre det nødvendig å offentliggjøre konfidensiell eller kommersielt sensitiv informasjon. Styret og daglig leder kan konkludere med at de potensielle tap for foretaket ved offentliggjøring vil være større enn fordelene for investorene. I slike tilfeller må det særskilt vektlegges at brukerne av årsberetningen ikke blir villedet av at drøftelsen ikke er fullstendig.

Omfang av opplysninger og drøftelse som kreves i årsberetningen, må vurderes i forhold til virksomhetens størrelse og kompleksitet.

2.4 Opplysninger om arten av virksomhet og hvor virksomheten drives

I henhold til regnskapsloven skal foretaket opplyse om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives. Foretak eller konsern som driver flere typer virksomhet, må gi slike opplysninger om hver virksomhet. For foretak som har mangeartet virksomhet og spredt på mange geografiske steder, vil det likevel være uhensiktsmessig å gi uttømmende og detaljerte opplysninger om disse forhold i årsberetningen. Det er vanskelig å utforme generelle regler for hvor detaljert denne informasjonen må være siden forholdene vil variere fra foretak til foretak. Foretaket må derfor selv avgjøre dette.

I forbindelse med beskrivelsen av foretakets virksomhet oppfordres det til å gi en redegjørelse for foretakets forretningsidé og strategi. Dette kan være viktig for å forstå virksomhetens art og lokalisering.

2.5 Rettvisende oversikt

I henhold til § 3-3a i regnskapsloven skal årsberetningen minst omfatte en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av foretakets virksomhet og dets stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av foretakets virksomhet og av dets stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. I den grad det er nødvendig for å forstå foretakets utvikling, resultat eller stilling, skal analysen inneholde både finansielle og, der det passer, ikke-finansielle, sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljø- og personalsaker. Årsberetningen skal, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp presentert i årsregnskapet.

Kravet til å gi en rettvisende oversikt forutsetter at det gis opplysninger som er av betydning for at regnskapsbrukerne skal kunne bedømme stilling og resultat. Dette innebærer at hovedfaktorene som påvirker virksomheten, må identifiseres og forklares. I særlig grad gjelder dette faktorene som varierer over tid, og som derfor gir svingninger i resultatet. Uvanlige eller ekstraordinære forhold skal belyses. Det skal opplyses om årsaken til og virkningen av vesentlige endringer i regnskapsprinsipper. Likeledes skal viktige hendelser etter balansedagen omtales og deres faktiske eller potensielle virk-

ning på resultat og stilling redegjøres for. En rettviseende oversikt innebærer videre at endringer av mer overordnet og strategisk betydning, som for eksempel endring i satsningsområder og vesentlige strukturelle endringer, skal omtales, og slike endringers forventede virkning på resultat og stilling må kommenteres.

Det kan også være andre forhold som må opplyses for å gi en rettviseende oversikt. Slike forhold kan for eksempel knytte seg til betydelige poster som ikke er regnskapsført eller virksomheter som etter regnskapsreglene ikke skal konsolideres, men som likevel er betydningsfulle for foretaket.

Vesentlig usikkerhet knyttet til de enkelte regnskapsstørrelsene skal opplyses om i noter. En skal imidlertid gi en overordnet vurdering av den totale usikkerhet vedrørende foretakets regnskapsførte resultat og finansielle stilling i årsberetningen. Dette kan for eksempel være aktuelt når vesentlig usikkerhet oppstår som følge av samlet virkning av flere regnskapsestimater.

Resultatregnskapet

Det skal primært fokuseres på den samlede virksomheten og på de virksomhetsområder som vil være relevant å trekke frem for å forstå det samlede resultat. Dette omfatter viktige endringer som:

- 1) endringer i markedsforhold
- 2) nye produkter og tjenester
- 3) endringer i markedsandeler eller markedsposisjoner
- 4) endringer i salgsmengde eller marginer
- 5) endringer i valutakurser og relevante prisforhold

Spesielle forhold som kan ha påvirket resultatet, er for eksempel;

- a) store enkeltransaksjoner
- b) kjøp eller salg av foretak, ny virksomhet, avviklet virksomhet og andre viktige anskaffelser og avhendelser
- c) realisering eller oppbygging av merverdier i for eksempel verdipapirer eller eiendom
- d) ekstraordinære poster

Ved betydelig oppkjøp av virksomhet bør det redegjøres for i hvilken utstrekning forventningene til oppkjøpet er blitt realisert. Slik omtale kan være aktuell i flere år etter oppkjøpet, men neppe utover tre til fem år. Dersom en virksomhet med betydelige sesongvariasjoner er blitt kjøpt i løpet av perioden, og resultatene som er medregnet, ikke er indikative for virkningen på helårsbasis, bør det opplyses om dette.

For en del virksomheter som for eksempel investeringsselskaper, vil tidligere perioders urealiserte gevinster og tap kunne påvirke det rapporterte resultat vesentlig. Drøftelsen

bør avspeile dette forhold ved for eksempel å forklare utviklingen i verdjusterte størrelser.

Det skal gis opplysninger om eventuelle forsknings- og utviklingsaktiviteter. Opplysningene i årsberetningen kan normalt begrense seg til en overordnet, verbal beskrivelse. Beskrivelsen kan eksempelvis inneholde en orientering om omfang av og type forsknings- og utviklingsaktiviteter foretaket har, og hvilken tidshorisont forsknings- og utviklingsaktivitetene har. Kostnadsføring av utgifter med investeringspreg bør omhandles. Dersom foretaket velger å kostnadsføre utgifter til egen forskning og utvikling som tilfredsstillende kravene til balanseføring, vil det være særlig aktuelt å gi en vurdering av hvordan årets resultat samsvarer med den underliggende verdiskapning i foretaket. Oppbygging og utvikling av øvrige immaterielle eiendeler og verdier kan også være viktig å få belyst for å bedømme foretakets stilling.

Balanse

Oversikten over foretakets stilling skal konsentreres om forhold som er av betydning for foretaket som helhet. Formen skal være vurderende og med bruk av tallmateriale i den utstrekning dette letter forståelsen. Oversikten skal inneholde vurderinger av relevante finansielle forholdstall som for eksempel rentedekningsgrad og egenkapitalandel.

Foretakets likviditetssituasjon på balansedagen skal gjennomgås. Dette kan omfatte vurderinger av nivå på kortsiktig gjeld, sesongvariasjoner med angivelse av maksimalt lånebehov og forfallsstruktur på gjeld og kommitterte kredittlinjer.

Oversikten bør angi restriksjoner på mulighetene for å overføre midler fra en del av virksomheten for å møte forpliktelser i andre deler av foretaket, der dette må antas å være en vesentlig beskrankning for foretaket. Slike restriksjoner kan være forårsaket av f.eks. valutareguleringer eller skattemessige forhold knyttet til eventuelle overføringer.

Kontantstrøm

Kontantstrømoppstillingen skal kommenteres dersom ikke virksomhetens art medfører at tilsvarende informasjon gis gjennom øvrige deler av årsberetningen. Dette kan f.eks. være tilfelle for finansinstitusjoner. Dersom det er vesentlig avvik mellom driftsresultat og kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter, skal det redegjøres for dette. En skal vurdere om et skille mellom kontantstrømmer knyttet til investeringer for opprettholdelse av foretakets kapasitet og investeringer som øker kapasiteten, eller bidrar på annen måte til økt lønnsomhet, representerer sentral informasjon for brukerne. I så fall skal en i årsberetningen gi informasjon om dette skillet. Kontantstrøm fra finansielle aktiviteter vil i betydelig grad måtte tilpasses kontantstrømmene fra operasjonelle aktiviteter og fra investeringsaktiviteter. Det skal gis en vurdering av disse sammenhengene, herunder evnen til egenfinansiering av investeringer. Det skal redegjøres for for-

målet med og virkningen av større finansielle transaksjoner som er gjennomført frem til avleggelsen av årsberetningen.

2.6 Redegjørelse for foretakets utsikter

Det skal gis en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges fremtidige utvikling. Styret og daglig leder skal gi en vurdering av foretakets forventede økonomiske utvikling på et overordnet nivå med angivelse av de viktigste forutsetninger som er lagt til grunn. Presisjonsnivået skal stå i rimelig forhold til usikkerheten foretaket arbeider under. Den forventede økonomiske utvikling kan for eksempel relateres til størrelser som fjorårets resultat eller fastsatte inntjeningsmål. Styret skal presisere at det normalt er betydelig usikkerhet knyttet til vurderinger av fremtidige forhold.

Det kreves ikke at foretakene skal offentliggjøre budsjetter eller detaljerte prognoser for fremtidige perioder. Slike opplysninger kan bli villedende ved at forutsetningene de bygger på kan endre seg relativt raskt. Det oppfordres derfor heller ikke til å gi slik informasjon.

Årsberetningen skal drøfte faktorer og forhold som vil ha betydning for fremtidige resultater. Dette vil omfatte en identifisering av de vesentligste risiki for virksomheten. En må vurdere å gi kvalitative og kvantitative vurderinger av hvordan de viktigste faktorene kan påvirke fremtidig resultat. Dersom det i forrige årsberetning eller årsregnskap ble angitt resultatmål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal det opplyses om årets resultat er i samsvar med disse forventningene. Eventuelle avvik skal begrunnes. Årsberetningen kan omhandle:

- a) Redegjørelse for utviklingen i foretakets rammebetingelser med spesiell vekt på de forhold som i vesentlig grad har påvirket – eller forventes å påvirke – foretakets inntjeningsevne.
- b) Analyser av mulige utfall for å konkretisere konsekvensene av usikkerhet knyttet til foretakets innsatsfaktorer, markedsforhold og makroøkonomiske forutsetninger. Makroøkonomiske forutsetninger kan eksempelvis omfatte konjunkturer, valutakurser og internasjonale varepriser. I den grad det foreligger kjente trender som påvirker foretakets innsatsfaktorer og markedsforhold, bør disse kommenteres nærmere. Dårlig funderte vurderinger av fremtidige, ikke sannsynliggjorte hendelser kan være mer villedende enn veiledende og bør derfor unngås.
- c) Redegjørelse for inngåtte avtaler om priser på råvarer og ferdigvarer i de tilfeller hvor utelatelse av slik informasjon kan medføre risiko for at foretakets resultatutvikling kan bli feilbedømt.
- d) Beskrivelse av foretatte investeringer og antatte investeringsbehov. Planlagte investeringer bør fordeles på virksomhetsområder. Drøftelsen bør skille mellom vedlikeholdsinvesteringer og ekspansjonsinvesteringer.

- e) Redegjørelse for tiltak som har medført kostnadsføring av økonomiske ressurser i regnskapsperioden, men som først kan forventes å gi økonomiske fordeler på lengre sikt.
- f) Vurdering av foretakets finansielle ressurser i lys av forventet kapitalbehov.
- g) Vurdering av fremtidige miljøkrav som kan påvirke foretakets virksomhet.

Det forventes at store foretak, jf. regnskapsloven § 1-5, gir en fyldigere fremstilling enn andre foretak.

2.7 Finansiell risiko

Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko. Det skal også gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. For de fleste foretak utenom kredittinstitusjoner er markedsrisikoen den mest betydningsfulle komponenten i finansiell risiko.

Redegjørelsen skal konsentreres om forhold som er av betydning for foretaket som helhet. Formen skal være vurderende og med bruk av tallmateriale i den utstrekning dette letter forståelsen av den finansielle strategien og virkningene av den i praksis. Oversikten forutsettes likevel å være kvalitativ i formen. Opplysninger om finansiell risiko skal etter regnskapsloven også gis i note til årsregnskapet. Det forutsettes at opplysninger om finansiell risiko gis på et overordnet og aggregert nivå i årsberetningen, mens det stilles høyere krav til detaljeringsgraden i note. Opplysninger av kvantitativ art forutsettes i utgangspunktet gitt i noter til årsregnskapet.

Mål og strategier for styring av finansiell risiko

Foretak skal opplyse om hva som er dets målsetning med hensyn til finansiell risiko og hvordan finansielle instrumenter brukes i risikostyringen.

Finansielle instrumenter anvendes med ulike formål. Enkelte finansielle instrumenter som for eksempel kundefordringer, leverandørgjeld og lignende er en direkte følge av foretakets ordinære virksomhet. Andre finansielle instrumenter har selvstendige formål som kan inkludere ulike former for investeringsaktiviteter, finansiering og risikostyring. Opplysninger om hvilke områder (f. eks. renter, valuta, råvarer eller egenkapitalbaserte instrumenter) foretaket anvender finansielle instrumenter innenfor og opplysninger om hvilke typer finansielle instrumenter som anvendes, f. eks. terminkontrakter og opsjoner, er relevant informasjon. Omfanget av informasjon om dette i årsberetningen kan avvies i forhold til informasjonen som gis i årsregnskapet.

Avkastning og risiko av finansielle aktiviteter kan i vesentlig grad påvirkes av hvordan foretaket styrer og kontrollerer aktivitetene. Redegjørelsen om finansiell risiko og risi-

kostyring skal derfor inneholde en beskrivelse av hvordan finansaktivitetene er organisert, og hvordan aktivitetene styres og kontrolleres av foretakets ledelse.

Eksponering mot markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko

Redegjørelsen skal inneholde en oversikt over de viktigste trekkene ved foretakets finansielle risiko. I denne sammenheng må en vurdere å gi informasjon om driftstilknyttet markedsrisiko og samlet finansiell markedsrisiko. Samlet finansiell markedsrisiko knyttet til finansielle instrumenter vil være en kombinasjon av renterisiko, valutarisiko, råvarepriserisiko og eventuelt aksjerisiko. En må vurdere å spesifisere kredittrisikoen for hovedgrupper av finansielle instrumenter. Finansielle instrumenter kan medføre ulike likviditetsmessige virkninger. Det kan være relevant å opplyse om slike likviditetsmessige virkninger. Omfanget av informasjon om dette i årsberetningen kan avveies i forhold til informasjonen som gis i årsregnskapet.

Foretaket kan ha avtalt spesielle vilkår og forutsetninger for lån (covenants) for å beskytte långivernes interesser. Disse vilkårene kan innskrenke foretakets lånemuligheter og skal opplyses om i noter. Dersom det foreligger brudd på vilkårene eller det er forventet at det vil skje i neste regnskapsperiode, skal dette opplyses om, eventuelt ved en henvisning til informasjonen om dette i årsregnskapet.

2.8 Forutsetning om fortsatt drift

Det er et grunnleggende prinsipp at årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, jf. regnskapsloven § 4-5. Forutsetningen om fortsatt drift skal omhandles i årsberetningen og vil dekke tre prinsipielt forskjellige situasjoner; utvilsom fortsatt drift, usikker fortsatt drift og avvikling. Når det er utvilsomt at driften vil fortsette, vil det være tilstrekkelig at årsberetningen inneholder en positiv bekreftelse på at fortsatt drift er lagt til grunn for regnskapet.

Kravet i regnskapsloven § 3-3a til omtale av forutsetningen om fortsatt drift skal ses i sammenheng med aksjelovgivningens krav til forsvarlig egenkapital og likviditet. I regnskapsloven er det tatt inn krav om at det i årsberetningen skal opplyses særskilt om forholdet dersom styrets handleplikt etter aksjelovgivningen har inntrådt. Det skal også opplyses om det er vurdert å treffe tiltak for å sikre fortsatt drift, eventuelt å oppløse selskapet.

IAS 1 legger til grunn at regnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift med mindre ledelsen har til hensikt å avvikle virksomheten, eller at ledelsen ikke har noe realistisk alternativ til avvikling. Dette er begrepsmessig en annen avgrensing enn den norske regnskapslovens «ikke er sannsynlig at virksomheten blir avvirket». Alternativene til avvikling vil typisk være større reorganiseringer av driften, refinansiering, overdragelse av virksomheten til andre eller kombinasjoner av slike tiltak. Generelt vil det være vanskelig å bedømme sannsynligheten for å lykkes med slike tiltak før de er

nærmere undersøkt. I samsvar med det generelle krav om å harmonisere norske regnskapsregler med anerkjente internasjonale standarder, er det neppe tjenlig at anvendelsen av forutsetningen om fortsatt drift er særegen i Norge. Det legges derfor opp til at det må kreves den samme grad av sikkerhet for at avvikling blir utfallet som etter internasjonale standarder, før dette legges til grunn for regnskapet. Dersom det utarbeides et avviklingsregnskap, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet.

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til et foretaks fremtidsutsikter. Plikten til å redegjøre for usikkerhet knyttet til fortsatt drift-forutsetningen utløses imidlertid først når det foreligger konkrete forhold som kan sette foretakets videre drift i fare. Vurderingshorisonten vil normalt være frem til neste balansedag, men også levetiden for foretakets anleggsmidler kan være relevant å trekke inn i denne sammenheng. Redegjørelsen vil omhandle de forutsetninger fortsatt drift bygger på, kritiske faktorer og eventuelle konsekvenser av ugunstige forhold som kan inntreffe. Generell forretningsmessig usikkerhet omhandles i årsberetningens avsnitt om foretakets fremtidsutsikter.

Omfanget av redegjørelsen skal avspeile den usikkerheten som foreligger. Ved stor usikkerhet og tvil om berettigelsen av forutsetningen om fortsatt drift skal det opplyses om større poster i årsregnskapet som vil påvirkes dersom forutsetningen om fortsatt drift ikke legges til grunn for vurderingene. Virkningene skal om mulig kvantifiseres.

2.9 Resultatdisponering

Regnskapsloven tillater at resultatdisponeringen gis i tilknytning til resultatregnskapet, i egen oppstilling av endringer i egenkapitalen eller i note. Årsberetningen skal, dersom dette ikke fremgår av årsregnskapet, inneholde fullstendig informasjon om styrets forslag til disponering av resultatet eller inndekning av eventuelt underskudd. Styret bør begrunne forslaget i forhold til eventuelle inntjeningsmål, utbyttepolitikk og mål for kapitalstruktur.

2.10 Opplysninger om miljø

Det er fastsatt detaljerte krav til informasjon om miljøforhold som i utgangspunktet skal inngå i årsberetningen. En rekke foretak utarbeider egne miljørapporter som enten publiseres i egen trykksak eller som en særskilt del av årsrapporten. Det er ingen lovkrav om at slike miljørapporter skal utarbeides. Detaljeringsgraden av miljøinformasjon i årsberetningen kan innenfor regnskapslovens minimumskrav likevel kunne ses i sammenheng med informasjon som gis i miljørapportene. Særlig for større foretak kan det være hensiktsmessig at årsberetningen gir en overordnet fremstilling av miljøforholdene, mens det gis konkrete henvisninger til miljørapporten for detaljinformasjon.

Årsberetningen for morselskap kan ha en lavere detaljeringsgrad for konsernets forhold. Det forutsettes at de spesifiserte opplysningskravene er tilfredsstillt i årsberetningene for de enkelte selskap som konsernet omfatter.

2.10.1 Arbeidsmiljø

Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker.

Regnskapspliktige som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal gi særskilte opplysninger om sykefravær. Opplysningene skal omfatte det totale sykefraværet i regnskapsåret og hvor stor andel sykefraværet har utgjort av den totale arbeidstiden i regnskapsåret.

Opplysninger om skader vil omfatte personskader og materielle skader. Det skal opplyses om skader som skyldes ulykker og skader som skyldes andre forhold med tilknytning til virksomheten, typisk slitasje- og belastningsskader. Opplysninger om ulykker skal minst omfatte ulykkens art og hvilke personskader eller materielle skader ulykken eventuelt har medført. I utgangspunktet skal det gis opplysninger om skader og ulykker spesifisert på enkelttilfeller. Etter forholdene kan det være mest oversiktlig å gi opplysninger om flere likeartede skader eller ulykker samlet. Bestemmelsen kan da oppfylles ved å gi en samlet oversikt.

2.10.2 Likestilling- og diskriminering

Plikten til å redegjøre for likestilling og diskriminering i årsberetningen har sin bakgrunn i likestillings- og diskrimineringsloven § 26a. Redegjørelsesplikten henger sammen med aktivitetsplikten i likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Formålet med likestillings- og diskrimineringsloven er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 1 første ledd.

Med likestilling menes likeverd, like muligheter og like rettigheter. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 1 annet ledd.

Likestilling

I årsberetningen skal det redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling. Det skal også redegjøres for iverksatte og planlagte likestillingstiltak for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling mellom kjønnene. Redegjørelsen om likestilling har likhetstrekk med plikten til å redegjøre for arbeidsmiljøet. Omfanget av omtalen må tilpasses virksomhetens størrelse.

Tiltak må sees i sammenheng med aktivitetsplikten i likestillings- og diskrimineringsloven § 26. Dersom det ikke er behov for tiltak, er det ikke krav om å gi såkalt negativ bekreftelse, det vil si å opplyse om at det ikke er planlagt eller iverksatt tiltak. Rapport-

teringen om tiltak skal omfatte en beskrivelse av status, definisjon av målsettingen for tiltaket, beskrivelse av tiltaket, tidsplan for når tiltaket skal gjennomføres, og omtale av hva som er oppnådd med gjennomførte tiltak.

Diskriminering

Foretak som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal i tillegg redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålene i likestillings- og diskrimineringsloven når det gjelder etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Tiltak må sees i sammenheng med aktivitetsplikten i likestillings- og diskrimineringsloven § 26. Dersom det ikke er behov for tiltak, er det ikke krav om å gi såkalt negativ bekreftelse, det vil si å opplyse om at det ikke er planlagt eller iverksatt tiltak. Rapporteringen om tiltak skal omfatte en beskrivelse av status, definisjon av målsettingen for tiltaket, beskrivelse av tiltaket, tidsplan for når tiltaket skal gjennomføres, og omtale av hva som er oppnådd med gjennomførte tiltak.

Grensen på mer enn 50 ansatte harmonerer med reglene i arbeidsmiljøloven §§ 7-1 og 8-1.

Det er gjennomsnittlig antall ansatte i løpet av siste kalenderår som skal legges til grunn (ikke gjennomsnittlig antall årsverk i løpet av regnskapsåret, jf. regnskapsloven § 1-6).

2.10.3 Ytre miljø

Formålet med redegjørelsen er å gi et grunnlag for å vurdere den virksomhet foretaket driver i en miljømessig sammenheng, og å gi et bilde av selskapets miljømessige forpliktelser og utviklingsmuligheter. Det bør fremgå av redegjørelsen hvilke ambisjoner og mål foretaket har på miljøområdet, og hvilke miljøkrav som foretaket venter seg fra myndigheter, kunder og leverandører.

Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Det skal opplyses hvilke miljøvirkninger de enkelte forhold ved virksomheten gir eller kan gi, samt hvilke tiltak som er eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger.

Generelt vil følgende forhold kunne være sentrale med hensyn til påvirkning av det ytre miljø:

- 1) type og mengde energi og råvarer som forbrukes
- 2) type og mengde forurensning som slippes ut, herunder støy, støv og vibrasjoner
- 3) type og mengde avfall som genereres eller besittes, for eksempel nedgravde masser, åpne og lukkede deponier, avsetninger i vassdrag eller sjø osv.

- 4) aktivitetens ulykkesrisiko
- 5) miljøbelastning knyttet til transport

For foretak som tilvirker materielle produkter, er i tillegg følgende forhold sentrale:

- a) type og mengde helse- og miljøfarlige kjemikalier som inngår i produktene
- b) type og mengde avfall som oppstår når produktene kasseres
- c) miljøbelastning ved bruk av produktene, herunder nødvendig anvendelse av andre produkter som for eksempel bilers bruk av drivstoff.

Hvorvidt forhold kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø, vil måtte vurderes konkret i forhold til det enkelte foretak. Forurensningsloven § 8 tillater vanlig forurensning fra blant annet boliger, fritidshus og kontorer. Forurensning som omfattes av denne bestemmelsen, vil vanligvis representere en ubetydelig påvirkning av det ytre miljø som det ikke kreves redegjørelse for i årsberetningen. Derimot kan for eksempel fremstilling av produkter som inneholder miljøgifter, medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. På samme måte kan transportvirksomhet gi utslipp av gasser som bidrar til lokale luftforurensningsproblemer, forsuring eller klimaendringer og medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø.

Rapportering av miljøforhold er fortsatt i en utviklingsfase, og det oppfordres til å utvikle nye måter å formidle slik informasjon på. En mulig rapporteringsform kan være å vise forholdet mellom verdiskapning / produksjon og miljøbelastninger. Dette omtales gjerne som måling av miljøeffektivitet. Ved rapportering av miljøeffektivitet bør også størrelsene for verdiskapning / produksjon og miljøbelastninger fremgå. Foretaket oppfordres til å angi hvilke miljøforhold som er viktigst for foretaket. Denne vurderingen må ta hensyn til de miljømessige prioriteringer som myndigheter, kunder og leverandører gir uttrykk for. Det kan også være relevant å omtale relasjoner foretaket har med myndigheter og interessegrupper på miljøområdet.

2.11 Ytelser og lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer i store foretak

Regnskapsloven stiller krav om å gi opplysninger om ytelser og lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer i noter, jf. §§ 7-31b og § 7-32. Opplysningene som kreves i § 7-31b og i tilfelle også opplysningene etter § 7-32 første ledd kan alternativt gis i en rapport om godtgjørelse til ledende personer. Denne rapporten skal i så fall inngå i årsberetningen.

2.12 Andre opplysninger

Årsberetningen har som siktemål å gi en relativt fullstendig redegjørelse for forhold som vil kunne påvirke verdien av foretaket, eller som på annen måte har betydning for foretakets interessegrupper. Dette innebærer at det bør gis informasjon om slike forhold selv om de ikke er nevnt direkte i drøftelsen.

Aktuelle forhold kan være:

- 1) endringer i aksjonærsammensetningen
- 2) endringer i ledelses- og organisasjonsforhold
- 3) aksjonærpolitikk
- 4) endringer i foretakets vedtekter
- 5) erverv av egne aksjer